האשה נקנית פרק ראשון קידושין לא.

שמשדלתו בדברים [א]לפיכך הקדים [ב]הקב"ה כיבוד אב לכיבוד אם וגלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שהבן מתיירא מאביו יותר מאמו מפני שמלמדו תורה לפיכך הקדים הקב"ה מורא האם למורא האב תני תנא קמיה דרב נחמן בזמן שאדם מצער את אביו ואת אמו אמר הקב"ה יפה עשיתי שלא דרתי ביניהם שאלמלי דרתי ביניהם ציערוני [ג]אמר ר' יצחק כל העובר עבירה בסתר כאילו דוחק רגלי שכינה שנאמר [ד]כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי אמר רבי יהושע בן לוי [ה]אסור לאדם שיהלך [ו]ארבע אמות בקומה זקופה שנא' [ז]מלא כל הארץ כבודו רב הונא בריה דרב יהושע [ח]לא מסגי ארבע אמות בגילוי הראש אמר שכינה למעלה מראשי שאל בן אלמנה אחת את ר' אליעזר אבא אומר השקיני מים ואימא אומרת השקיני מים איזה מהם קודם אמר ליה [ט]הנח כבוד אמך ועשה כבוד אביך [י]שאתה ואמך חייבים בכבוד אביך בא לפני רבי יהושע אמר לו כך אמר לו רבי [יא]נתגרשה מהו אמר ליה מבין ריסי עיניך ניכר שבן אלמנה אתה הטל להן מים בספל וקעקע להן כתרנגולין דרש [יב]עולא רבה אפיתחא דבי נשיאה מאי דכתיב [יג]יודוך ה' כל מלכי ארץ כי שמעו אמרי פיך מאמר פיך לא נאמר אלא אמרי פיך בשעה שאמר הקב"ה [יד]אנכי ולא יהיה לך אמרו אומות העולם לכבוד עצמו הוא דורש כיון שאמר [טו]כבד את אביך ואת אמך חזרו והודו למאמרות הראשונות רבא אמר מהכא [טז]ראש דברך אמת ראש דברך ולא סוף דברך אלא מסוף דברך ניכר שראש דברך אמת [יז]בעו מיניה מרב עולא עד היכן כיבוד אב ואם אמר להם וראו מה עשה עובד כוכבים אחד באשקלון ודמא בן נתינה שמו פעם אחת בקשו חכמים פרקמטיא בששים ריבוא שכר והיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו ולא ציערו [יח]אמר רב יהודה אמר שמואל [יט]שאלו את ר' אליעזר עד היכן כיבוד אב ואם אמר להם צאו וראו מה עשה עובד כוכבים אחד לאביו באשקלון ודמא בן נתינה שמו [כ]בקשו ממנו חכמים אבנים לאפוד בששים ריבוא שכר ורב כהנא מתני בשמונים ריבוא והיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו ולא ציערו [כא]לשנה האחרת נתן הקב"ה שכרו שנולדה לו פרה אדומה בעדרו נכנסו חכמי ישראל אצלו אמר להם יודע אני בכם שאם אני מבקש מכם כל ממון שבעולם אתם נותנין לי אלא אין אני מבקש מכם אלא אותו ממון שהפסדתי בשביל כבוד אבא וא"ר חנינא ומה מי שאינו מצווה ועושה כך מצווה ועושה עאכו"כ [כב]דאר"ח [כג]גדול מצווה ועושה [כד]ממי שאינו מצווה ועושה אמר רב יוסף מריש ה"א מאן דהוה אמר לי הלכה כר"י דאמר סומא פטור מן המצות עבידנא יומא טבא לרבנן דהא לא מיפקידנא והא עבידנא השתא דשמעיתא להא דא"ר חנינא גדול מצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה אדרבה מאן דאמר לי דאין הלכה כרבי יהודה עבידנא יומא טבא לרבנן כי אתא רב דימי אמר [כה]פעם אחת היה לבוש סירקון של זהב והיה יושב בין גדולי רומי ובאתה אמו וקרעתו ממנו וטפחה לו על ראשו וירקה לו בפניו ולא הכלימה [כו]תני אבימי בריה דרבי אבהו [כז]יש מאכיל לאביו [כח]פסיוני וטורדו מן העולם [כט]יש מטחינו בריחיים ומביאו

[כ]כבד את ה' מהונך. בירושלמי[ל] דורש מהונך כמו [מ]מחונך משמע שהקפיד הקב"ה על כיבוד אב ואם יותר מכבודו שבכבודו הוא אומר כבד את ה' מהונך דמשמע ממה שחנגך כלומר אם יש לו ממון חייב ואם לאו פטור ובכיבוד אב ואם נאמר כבד את אביך ואת אמך דמשמע בין שיש לו ממון ובין שאין לו והיינו דלית ליה חייב לחזר על הפתחים לזון את אביו ואת אמו [מא]: **כל** העובר עבירה בסתר כאילו דוחק רגלי שכינה. היינו דאמרי כייף ליעקריב וכדמוכח פרק [מב]קמא דחגיגה (דף טו.[מג]): **והיה** מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו. בירושלמי[מד] יש סיפורי רגליו פשוטות על התיבה ולכך לא שיכיה: **גדול** המצווה ועושה. נראה דהיינו טעמא דמי שמצווה ועושה עדיף לפי שדומג ומצטער יותר פן יעבור[מה] ממי שאין מצווה שיש לו פת בסלו שאם ילקה יגיע:

דלא מפקידנא ועבדינא. מכאן מדקדק ר"ת דנשים מברכות על מצות עשה שהזמן גרמא אע"ג דפטורות לגמרי דאפילו מדרבנן לא מיחייבי כדמוכח פרק מי שמתו[מו] (ברכות דף כ:) מ"מ יכולות הן לברך ואין כאן משום לא תשא את שמו לשוא (שמות כ) משום מברכות ברכה שאינה [מז]צריכה: דאי לאו הכי היכי שמע רב יוסף והלא מפקיד כל הברכות כולן[מח]: **ובאת** אמו וקרעתו. יש במדרש שהיתה מטולפת מדעתה: **יש** מאכיל לאביו פסיוני. פירוש עוף משוב והיינו [מט]מין שלו שיש כמדבר[נ]: **וטורדו** מן העולם. פירוש שנענש עליו שנראה לו לר עין על סעודתו ויש מטחינו בריחים שהיא מלאכה קשה ומביאו לחיי העולם הבא שמכבדו בדברים טובים ומחומים ובגמרא ירושלמי (פאה פ"ח) גרסינן מעשה בשמיהם מעשה באחד שהיה מאכיל לאביו פסיוני פעם אחת אמר לו אביו מאין לך כל אלה אמר לו בנא מאי איכפת לך עד דטחון ואכול כלומר לעוס ואכול כעין כלבים דמדשין ואוכלים א"כ הראהו שקשה עליו ושוב מעשה באחד שהיה טוחן בריחים ואב זקן היה לו ואתא ליעוי לטחנין פירוש מצות המלך בשביל אביו לבא לעבודת המלך א"ל בנו טחון ואני אלך מחמיר לעבודת המלך שאין לה קצבה אם לבזיונך עב לך ואם למלכי עב לך:

איסתייעא

[מסורת הש"ס]

[א] [כתוב"י: הכתוב. וכ"ה בר"ף ורא"ש. וכן בהמשך], [ב] מגיגה טז., [ג] [כרכות מג: ע"ש], [ד] [ר"מרבע אמות" ליתא בכת"י. וכ"ל בטור סימן ב], [ה] בריתות מח., [ו] [כתב"י טסף: רב. ובר"ש: רב טולא בר אמא], [ז] ע"ז כג., [ח] [ב"ב כג:], [ט] [לקמן לב. ע"ש היטב], [י] [כתב"י טסף: פעם אחת], [כ] [ע"ז כד. ע"ש], [ל] כ"ק לח. ולף מז. ע"ז ג., [מ] [כתב"י טסף: יומרו], [נ] [ניכסת מין יעקב ועפל קורדקסין שלה והושיטו לה שלא תצטער], [ס] יומא עה: כ"ק עה., [ע] [בר"י שבש"י: ומקנרן לומר מינו כאן], [פ] [בר"י שבר"ש: כלומר שכינתו משתרגנת ויורדת לעמה וכו', ע"ש עוד], [צ] [בר"י שבר"ש ושבש"י: בחוטין], [ק] [עי' יומא עה ע"ב], [ר] [שיך לעיל], [ש] [דפרקין ה"ז (דף כ ע"ב)], [ת] בדפו"ר ומתוס' שבש"י: מחוגך (וכן בהמשך הדיבור) ועי' מהרש"א], [א] [וש"נ תוס' לקמן לב. ד"ה תורה], [ב] [נ"ל שנ"ן], [ג] [ולקמן מ סוע"א. (מהרש"א. ועגמ' כת"י לקמן שם ליתא)], [ד] [דפרקין ה"ז (כ ע"ב)], [ה] [ברכות לג ע"ח, ע"ש], [ו] [ומתוס' דעירובין לי. ד"ה דלמא] סבר כי מטאלר יותר ומש"ש שם על הגליון], [ז] [בהרש"ל: מחוב ומן מין], [ח] [בפאה כ"ומא עה:].

[לעזי רש"י]

צינר"ר [צינרי"ר]. כד של מים.

[מוסף רש"י]

כאילו דוחק רגלי שכינה. לשון גלוי מין הסמיה כמו ומתיר ומסלק הדום רגלי (חגיגה טז.). ריסי עיניך. שער שבעין העין היה טעל ונפל על העין מרוב דמעות (סנהדרין קז:). עד היכן כיבוד אב ואם. כמה אדם מצוה להיכר בכבוד אב ואם (שיר כג:). מה עשה עובד כוכבים. וכ"ש ישראל שמצוה על כך (שם). בששים ריבוא שכר. ששים ריבוא דינר היו דינין ליתן לו ריוח (שם נד:). ולא ציערו. להקילו ממנו (שם).

[תוס' ר"י הזקן]

מבין ריסי. כלומר מתנועותיך ועניינך ניכר שפקח אתה. דבן אלמנה פקח הוא ברוב שטירה בפרנסתו. הטל. דרך שחוק השיב לו. כלומר כבוד שניהם שוה עליך. מי שאינו מצווה ועושה כך. שמשלם לו הקב"ה שכרו, שכשר גדול יש למצווה ועושה שהוא מפני שמצווה ומקבל מרות המצות עליו. פסיוני. פונדי"ש בלע"ז. [וטורדו]. שאומר לו בבזוי. ויש מטחינו בריחיים ומביאו. שאומר לו בלשון רכה.

[עין משפט נר מצוה]

[א] מיי' פ"ו מהל' ממרים הל' ח [ב]: שלא ב ג מיי' פ"ה מהל' דעות הלכה ו ה טעיפ"מ פ"ח סי' כ סעיף ו: שלב ד ה מיי' פ"ו מהל' ממרים הל' יד סמג עשין קנז טעיפ"ע י"ד סי' רמ סעיף יד: שלג ו מיי' שם הל' ז וסמג שם טעיפ"ע שם סעיף ד: שלד ז מיי' פ"ח מהל' מ"ש הל' יג טעיפ"ע י"ד סי' רמז סעיף ו: שלה ח מיי' פ"ו מהל' ממרים הלכה ז טוש"ע י"ד סי' רמ סעי' ג: שלו ט טוש"ע שם סעי' ד:

[תורה אור השלם]

1. כה אמר יי השמים כסאי והארץ הדם רגלי אי זה בית אשר תבנו לי ואי זה מקום מנוחתי: ישעיהו סו א
2. וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש יי צבאות מלא כל הארץ כבודו: ישעיהו ו ג
3. יודוך יי כל מלכי ארץ כי שמעו אמרי פיך: תהלים קלח ד
4. אנכי יי אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים לא יהיה לך אלהים אחרים על פני: שמות כ ב
5. כבד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימיך על האדמה אשר יי אלהיך נתן לך: שמות כ יא
6. ראש דברך אמת ולעולם כל משפט צדקך: תהלים קיט קס

[גליון הש"ס]

גמ' באתה ואתך חייבים בכבוד אביך. עיין יומות פ ע"ב תד"ה סולמה:

[מוסף תוספות]

א. הצריך לכוף את יצרו יותר. תוס' הרא"ש. ב. נבי נשים חייבות בקידוש דבר תורה. שם. ג. דהך דרשה (דלא תשא) אסמכתא בעלמא היא דהא אמרינן בפרק מי שמתו (ברכות כא.) ספק קרא אמת ריצב ספק לא קרא יחזור ויקרא ולא אסרינן מספיקא משום לא תשא, הילכך כיון שמתכוונת לברכה אין כאן משום לא תשא, שם ד. של כל המצות ומאה ברכות בכל יום. תוס' עירובין צו.: ברכת ציצית ותפילין וכמה ברכות ואמרינן בפרק המביא האי מאן דבעי למהוי חסידא ליקיים מילי דברכות. תוס' הרא"ש.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com